

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA KICHIK HIKOYALARDAN FOYDALANISHNING O'RNI VA AHAMIYATI

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОРОТКИХ РАССКАЗОВ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF USING SHORT STORIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Axmedova Xurshida Erkinjanovna

NDKTU akademik litseyi rus tili va adabiyoti fani o'qituvchisi

Alijonova Ruhshona Feruzjon qizi

NDKTU akademik litseyi "Xorijiy tillar" yo'nalishi 2-S-25 guruhi o'quvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada xorijiy tillarni o'qitish jarayonida kichik hikoyalardan foydalanishning lingvodidaktik, psixologik va metodik imkoniyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Kichik hikoyalar o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish, lug'at boyligini kengaytirish, grammatik birliklarni nutqda to'g'ri qo'llash, tinglab tushunish, o'qish, gapirish va yozish ko'nikmalarini shakllantiradigan kuchli vosita ekanligi asoslab beriladi. Shuningdek, hikoya matnlarining mazmundorligi, voqealar izchilligi, obrazlar va hayotiy vaziyatlarga boyligi tilni tabiiy kontekstda o'zlashtirishga xizmat qilishi yoritiladi. Maqolada kichik hikoyalarni tanlash mezonlari, ularni darsning turli bosqichlarida qo'llash usullari hamda hikoya asosidagi topshiriqlarning ta'limiy samaradorligini oshirishga doir metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan. Xususan, hikoyani o'qishdan oldingi, o'qish jarayonidagi va o'qishdan keyingi faoliyatni izchil tashkil etish orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va xorijiy tilda erkin muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirish imkoniyatlari ochib berilgan.

Аннотация. В статье рассматриваются лингводидактические, психологические и методические возможности использования коротких рассказов в процессе обучения иностранным языкам. Обосновывается роль коротких рассказов как эффективного средства развития коммуникативной компетенции обучающихся, расширения словарного запаса, усвоения грамматических структур в речевом контексте, а также формирования взаимосвязанных навыков аудирования, чтения, говорения и письма. Особое внимание уделяется содержательной целостности рассказов, последовательности событий, образности и связи повествования с жизненными ситуациями, что способствует естественному усвоению языкового материала. В статье определяются критерии отбора коротких рассказов, раскрываются способы их применения на различных этапах занятия и предлагаются методические рекомендации по повышению эффективности учебных заданий на

основе повествовательных текстов. Отдельно анализируются возможности организации предтекстовой, текстовой и послетекстовой деятельности для развития самостоятельного мышления, творческого подхода и способности обучающихся свободно общаться на иностранном языке.

Abstract. This article examines the linguistic, pedagogical, psychological and methodological potential of using short stories in foreign language teaching. Short stories are presented as an effective instructional resource for developing learners' communicative competence, expanding vocabulary, acquiring grammatical structures in meaningful contexts, and integrating listening, reading, speaking and writing skills. Particular attention is given to the narrative coherence, chronological sequence, imagery and real-life situations presented in short stories, which enable learners to encounter and understand language in a meaningful context. The article identifies the main criteria for selecting appropriate short stories, explores practical ways of incorporating them into different stages of a lesson, and provides methodological recommendations for improving the effectiveness of story-based activities. It also highlights the educational value of pre-reading, while-reading and post-reading tasks in promoting independent thinking, creativity, learner engagement and the ability to communicate more confidently in a foreign language.

Kalit so'zlar: xorijiy til ta'limi, kichik hikoya, hikoya metodi, kommunikativ kompetensiya, nutqiy ko'nikmalar, lug'at boyligi, kontekstual o'rganish, o'qib tushunish, ijodiy fikrlash, interfaol ta'lim.

Ключевые слова: обучение иностранным языкам, короткий рассказ, метод повествования, коммуникативная компетенция, речевые навыки, словарный запас, контекстуальное обучение, понимание прочитанного, творческое мышление, интерактивное обучение.

Keywords: foreign language teaching, short stories, storytelling method, communicative competence, language skills, vocabulary development, contextual learning, reading comprehension, creative thinking, interactive learning.

KIRISH

Global rivojlanishning hozirgi bosqichida xorijiy tillarni puxta egallash shaxsning intellektual salohiyati, kasbiy raqobatbardoshligi va xalqaro kommunikativ muhitda faol ishtirok etish imkoniyatlarini belgilovchi muhim omillardan biriga aylandi. Xorijiy til ta'limining zamonaviy maqsadi faqat grammatik qoidalar va alohida leksik birliklarni o'rgatish bilan cheklanmaydi. Aksincha, ta'lim oluvchida o'rganilayotgan tildan turli hayotiy, ijtimoiy va kasbiy vaziyatlarda mustaqil hamda samarali foydalanish qobiliyatini shakllantirish ustuvor vazifa hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, til o'rgatish jarayonida mazmunli, qiziqarli va o'quvchining yosh hamda til darajasiga mos materiallardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi.

Xorijiy til darslarida qo'llaniladigan an'anaviy mashqlar ko'pincha alohida so'zlar, grammatik shakllar va gap tuzilmalarini o'zlashtirishga yo'naltiriladi. Bunday mashqlar til tizimining muayyan jihatlarini o'rganishda muhim bo'lsa-da, ayrim hollarda o'quvchining o'zlashtirilgan bilimlarni yaxlit nutqiy vaziyatda qo'llash imkoniyatini cheklashi mumkin. Kichik hikoyalardan foydalanish esa til birliklarini mazmun, voqea, obraz va kommunikativ maqsad bilan bog'liq holda o'rganish imkonini yaratadi.

Kichik hikoya hajman ixcham, mazmunan yaxlit, muayyan voqea yoki hayotiy vaziyatni aks ettiruvchi, odatda cheklangan miqdordagi qahramonlar va voqealar rivojiga asoslangan nasriy matndir. Uning asosiy didaktik xususiyati shundaki, o'quvchi til materialini alohida va uzilgan birliklar sifatida emas, balki o'zaro mantiqiy bog'langan nutqiy yaxlitlik tarkibida qabul qiladi. Natijada so'zlarning ma'nosi, grammatik shakllarning vazifasi va gaplar o'rtasidagi mazmuniy munosabatlar tabiiy ravishda anglashiladi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, kichik hikoyalar yordamida xorijiy tilni o'qitish jarayonini o'quvchi uchun mazmunli, faol va kommunikativ yo'naltirilgan faoliyatga aylantirish mumkin. Ayniqsa, o'quvchilarning darsga qiziqishini oshirish, nutqiy to'siqlarni kamaytirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda o'rganilayotgan til va madaniyat o'rtasidagi aloqalarni anglatishda ushbu usul katta imkoniyatlarga ega.

Maqolaning maqsadi xorijiy tillarni o'qitishda kichik hikoyalardan foydalanishning ilmiy-pedagogik asoslarini ochib berish, ularning til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rnini aniqlash hamda ta'lim jarayonida qo'llashga doir samarali metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Maqolaning vazifalari quyidagilardan iborat:

kichik hikoyalarning lingvodidaktik xususiyatlarini tavsiflash;

hikoyalar orqali kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish imkoniyatlarini tahlil qilish;

kichik hikoyalarning lug'at boyligi va grammatik kompetensiyani shakllantirishdagi ahamiyatini asoslash;

hikoya asosida tinglab tushunish, o'qish, gapirish va yozish faoliyatlarini integratsiyalash yo'llarini ko'rsatish;

xorijiy til darslarida hikoyalardan foydalanishning amaliy metodikasini taklif etish.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Xorijiy tilni o'qitishda hikoyalardan foydalanish masalasi til o'zlashtirish, kommunikativ ta'lim, matn bilan ishlash va o'quvchi faoliyatini rivojlantirishga oid ilmiy qarashlar bilan uzviy bog'liqdir.

S.D. Krashenning ikkinchi tilni o'zlashtirish nazariyasida tushunarli til materiali bilan muntazam tanishish muhim omil sifatida izohlanadi. Muallifning fikricha, ta'lim

oluvchi o'zining mavjud til darajasidan biroz yuqoriroq bo'lgan, biroq mazmunini anglay oladigan til materiallari bilan ishlaganda tilni o'zlashtirish jarayoni samarali kechadi. Kichik hikoyalar aynan shunday materiallarni taqdim etish imkonini beradi: voqealar rivoji, qahramonlarning xatti-harakati va matnning umumiy mazmuni notanish so'zlarni kontekst orqali tushunishga ko'maklashadi.

A. Wright hikoyalardan til o'qitishda foydalanishning amaliy imkoniyatlarini yoritib, ularning tasavvur, mazmunni anglash va nutqiy faoliyatni rag'batlantirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Uning yondashuvida hikoya shunchaki o'qish materialini emas, balki tinglash, gapirish, tasvirlash, taxmin qilish va qayta hikoyalashni birlashtiruvchi ta'limiy vosita sifatida namoyon bo'ladi.

L. Cameronning yosh til o'rganuvchilar bilan ishlashga bag'ishlangan tadqiqotida hikoyalar mazmunli til tajribasini shakllantirish, lug'at va grammatik birliklarni kontekstda o'zlashtirish hamda og'zaki va yozma savodxonlikni rivojlantirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi.

J. R. Andersonning matnni tushunish va bilish jarayonlariga oid qarashlari ham hikoya bilan ishlashning nazariy asoslarini kengaytiradi. Matn mazmunini anglash jarayonida o'quvchi avvalgi bilimlari, xotirasi va mantiqiy xulosalaridan foydalanadi. Demak, hikoyani o'qish jarayoni nafaqat til birliklarini tanish, balki mazmunni tahlil qilish va yangi ma'lumotni mavjud bilimlar bilan bog'lash faoliyatidir.

2025-yilda e'lon qilingan og'zaki hikoyalashga oid tizimli sharh va meta-tahlilda 50 ta ilmiy ish ko'rib chiqilib, 29 ta tadqiqot natijalari umumlashtirilgan. Tadqiqotda hikoya aytish va qayta hikoyalashga asoslangan mashg'ulotlar til o'rganish natijalariga, xususan, gapirish, o'qish, grammatika va lug'at rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlangan. Bu natijalar hikoyalardan foydalanishning zamonaviy ilmiy asoslarini yanada mustahkamlaydi.

Mazkur maqolada ilmiy manbalarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, pedagogik kuzatishlarga tayangan metodik mushohada va didaktik modellashirish usullaridan foydalanildi. Tadqiqot nazariy-metodik xususiyatga ega bo'lib, unda maxsus tajriba-sinov natijalari yoki statistik ko'rsatkichlar mavjud deb da'vo qilinmaydi. Taklif etilgan metodik tavsiyalar mavjud ilmiy qarashlar va til o'qitish amaliyotining umumiy qonuniyatlari asosida ishlab chiqilgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Kichik hikoyalarning xorijiy til ta'limidagi lingvodidaktik imkoniyatlari

Kichik hikoyalarning ta'limiy qiymati, avvalo, ularning til va mazmunni bir butun holda taqdim etish xususiyatida namoyon bo'ladi. O'quvchi hikoya bilan tanishar ekan, yangi so'zlarni alohida yodlash bilan cheklanmaydi, balki ularning voqea rivojidagi vazifasini, boshqa so'zlar bilan birikishini va muayyan vaziyatda qanday ma'no anglatishini tushunadi.

Masalan, ingliz tilidagi “The Lost Key” nomli kichik hikoyada key, door, search, find, worried, finally kabi soʻzlar voqea mazmuni bilan bogʻliq holda berilishi mumkin. Oʻquvchi qahramonning kalitni yoʻqotishi, uni izlashi va oxirida topishi haqidagi voqeani anglash orqali mazkur soʻzlarning maʼnosini tabiiy ravishda oʻzlashtiradi. Keyinchalik ushbu soʻzlarni oʻz hayotiy tajribasi bilan bogʻlab, yangi gaplar tuzishi mumkin.

Hikoyalarning yana bir muhim xususiyati grammatik birliklarni tabiiy nutqiy muhitda namoyon etishidir. Masalan, oʻtgan zamon shakllarini oʻrgatishda voqealari yakunlangan hikoyalardan foydalanish mumkin. Oʻquvchi went, saw, found, decided, returned kabi feʼllarni bir-biri bilan mantiqiy bogʻlangan jumlalarda koʻradi. Bu esa grammatik shaklning faqat qoidasini emas, balki uning kommunikativ vazifasini ham anglashga yordam beradi.

Hikoya asosida ishlashning lingvodidaktik imkoniyatlarini quyidagi yoʻnalishlarda umumlashtirish mumkin:

Leksik rivojlanish. Yangi soʻzlar mazmuniy kontekstda oʻzlashtiriladi, ularning sinonimlari, antonimlari va birikmalardagi qoʻllanishi aniqlanadi.

Grammatik kompetensiya. Grammatik shakllar voqealar ketma-ketligi, sabab-oqibat munosabatlari va qahramonlar nutqi orqali anglanadi.

Fonetik koʻnikmalar. Hikoyani ifodali oʻqish va tinglash jarayonida talaffuz, urgʻu, ohang va nutq surʼati ustida ishlanadi.

Matnni tushunish. Oʻquvchi asosiy gʻoya, muhim tafsilotlar, voqealar ketma-ketligi va yashirin maʼnolarni aniqlaydi.

Kommunikativ faollik. Hikoya yuzasidan savol-javob, bahs, fikr almashish va qayta hikoyalash amalga oshiriladi.

Shu jihatdan kichik hikoyalar xorijiy tilning turli tarkibiy qismlarini alohida emas, oʻzaro bogʻliq holda oʻrgatishga imkon beruvchi kompleks didaktik material hisoblanadi.

Kichik hikoyalar orqali kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish

Kommunikativ kompetensiya oʻquvchining til vositalaridan muayyan vaziyat, maqsad va suhbatdosh xususiyatlarini hisobga olgan holda foydalanish qobiliyatidir. Hikoyalar bu kompetensiyani shakllantirish uchun tabiiy kommunikativ vaziyatlarni yuzaga keltiradi.

Hikoyani oʻqib boʻlgach, oʻquvchilarga “What would you do in this situation?”, “Why did the character make this decision?” yoki “How would you change the ending?” kabi savollar berilishi mumkin. Bunday savollar tayyor maʼlumotni takrorlashdan koʻra mustaqil fikrlash, munosabat bildirish va dalillashni talab qiladi.

Hikoya asosida tashkil etiladigan muloqot jarayonida oʻquvchilar:

voqea va qahramonlar haqida maʼlumot beradilar;

oʻz fikrlarini sabablar bilan asoslaydilar;

boshqa o'quvchilarning fikrlarini tinglaydilar;
o'zaro savollar tuzadilar;
voqeaning muqobil rivojini taklif qiladilar;
qahramonlar roliga kirib, dialoglar yaratadilar.

Bunda o'qituvchi faqat to'g'ri javobni talab qiluvchi nazoratchi emas, balki muloqotni yo'naltiruvchi, zarur til vositalarini taqdim etuvchi va o'quvchilar faolligini qo'llab-quvvatlovchi tashkilotchi vazifasini bajaradi.

Hikoyalarning to'rt asosiy nutqiy ko'nikmani rivojlantirishdagi o'rni

Tinglab tushunish. O'qituvchi hikoyani tabiiy ohangda o'qib beradi yoki oldindan tayyorlangan audioyozuvdan foydalanadi. O'quvchilar tinglash davomida qahramonlarni, asosiy voqeani, vaqt va joyni aniqlaydilar. Dastlab umumiy mazmunni tushunishga, keyingi bosqichda esa tafsilotlarni anglashga yo'naltirilgan topshiriqlar beriladi.

O'qish. Hikoyani o'qish jarayonida matnning asosiy g'oyasini aniqlash, kontekst orqali notanish so'zlarning ma'nosini taxmin qilish, muhim ma'lumotlarni ajratish va muallif munosabatini anglash mashqlari tashkil etiladi. O'quvchilar matnni shunchaki tarjima qilishga emas, uning mazmunini mustaqil tushunishga yo'naltirilishi lozim.

Gapirish. Qayta hikoyalash, rollarga bo'lib ijro etish, qahramonlar o'rtasida dialog tuzish va voqealarning davomini yaratish og'zaki nutqni rivojlantiradi. Ayniqsa, hikoyani tayanch so'zlar yoki rasmlar asosida qayta bayon qilish o'quvchining mustaqil nutq ishlab chiqarishiga yordam beradi.

Yozish. O'quvchilarga hikoyaning yakunini o'zgartirish, qahramon nomidan xat yozish, voqeani boshqa nuqtayi nazardan bayon etish yoki shu mavzuda yangi hikoya yaratish topshirilishi mumkin. Bu mashqlar yozma nutqning mazmuniy izchilligi, grammatik to'g'riligi va ijodiylikini rivojlantiradi.

Demak, kichik hikoya bitta dars materialining o'zida to'rtta nutqiy faoliyat turini birlashtirish imkonini beradi. Bunday integratsiya til o'rganish jarayonining yaxlitligini ta'minlaydi.

Kichik hikoyalarni tanlashning asosiy mezonlari

Hikoyaning ta'limiy samarasi ko'p jihatdan uning to'g'ri tanlanishiga bog'liq. Mazmunan qiziqarli, biroq til jihatidan haddan tashqari murakkab matn o'quvchining faol ishtirokini cheklashi mumkin. Aksincha, juda sodda va takroriy matnlar yuqori darajadagi o'quvchilar uchun yetarlicha rivojlantiruvchi vazifani bajarmaydi.

Shu sababli hikoyalarni tanlashda quyidagi mezonlarga amal qilish maqsadga muvofiq:

Til darajasiga moslik. Leksik va grammatik birliklar o'quvchilarning mavjud bilimlariga mos bo'lishi, ayrim yangi birliklar esa rivojlanish uchun imkon yaratishi lozim.

Hajmning ixchamligi. Hikoya bir mashg'ulot yoki belgilangan dars bosqichida mazmunan to'liq o'zlashtirish mumkin bo'lgan hajmda bo'lishi kerak.

Mazmuniy yaxlitlik. Matnda boshlanish, voqealar rivoji va mantiqiy yakun mavjud bo'lishi maqsadga muvofiq.

Yosh va qiziqishlarga moslik. Mavzu o'quvchilarning hayotiy tajribasi, ehtiyoji va qiziqishlariga yaqin bo'lishi zarur.

Madaniy va tarbiyaviy qiymat. Hikoya insoniy munosabatlar, do'stlik, mas'uliyat, halollik, tabiatga munosabat va boshqa ijobiy qadriyatlarni yoritishi mumkin.

Metodik imkoniyat. Matn asosida turli darajadagi savollar, lug'at mashqlari, munozaralar va ijodiy topshiriqlar ishlab chiqish imkoniyati bo'lishi kerak.

Shuningdek, hikoya mazmunida o'quvchilarning milliy va madaniy xususiyatlarini inobatga olish muhim. O'quvchiga tanish hayotiy vaziyatlar bilan bir qatorda xorijiy mamlakatlarning urf-odatlari, kundalik turmushi va ijtimoiy munosabatlarini aks ettiruvchi hikoyalardan ham foydalanish madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantiradi.

Xorijiy til darslarida kichik hikoyalardan foydalanish metodikasi

Kichik hikoyalar bilan ishlashni uch asosiy bosqichda tashkil etish samarali hisoblanadi.

1. Hikoyani o'qishdan oldingi bosqich (Pre-reading).

Bu bosqichda o'quvchilarning mavzuga oid mavjud bilimlari faollashtiriladi va matnni tushunishga tayyorgarlik yaratiladi. O'qituvchi hikoya sarlavhasini, unga mos rasmni yoki asosiy tayanch so'zlarni taqdim etadi.

Masalan, "A Day in the Forest" hikoyasini o'rganishdan oldin quyidagi savollar berilishi mumkin:

What can you see in a forest?

Which animals live there?

What should people do to protect nature?

O'quvchilar javoblari orqali mavzuga oid so'z boyligi faollashadi, hikoyaning mazmuni haqida taxminlar shakllanadi.

2. Hikoya bilan ishlash bosqichi (While-reading).

Ushbu bosqichda o'quvchilar matn bilan bevosita ishlaydilar. O'qituvchi hikoyani qismlarga ajratib taqdim etishi, har bir qismdan so'ng mazmunni aniqlashtiruvchi savollar berishi mumkin.

Samarali topshiriqlar:

voqealarni to'g'ri ketma-ketlikda joylashtirish;

matndagi asosiy qahramonlarni aniqlash;

berilgan fikrlarning to'g'ri yoki noto'g'riligini belgilash;

notanish so'zlarning ma'nosini kontekst orqali topish;

hikoyaning keyingi voqearasini taxmin qilish;

matndan asosiy g'oyani ifodalovchi jumlani topish.

Bunday topshiriqlar o'quvchining matn bilan faol ishlashini ta'minlaydi va mazmunni chuqurroq anglashga yordam beradi.

3. Hikoyadan keyingi bosqich (Post-reading).

Bu bosqichda matnda olingan axborot nutqiy va ijodiy faoliyatga aylantiriladi. O'quvchilar hikoyani qayta so'zlaydilar, qahramonlarga baho beradilar, muqobil yakun yaratadilar yoki voqeani shaxsiy tajribalari bilan bog'laydilar.

Masalan, "If I were the main character..." mavzusida qisqa og'zaki yoki yozma bayon tayyorlash o'quvchidan grammatik bilim, lug'at boyligi va mustaqil fikrlashni birgalikda qo'llashni talab etadi.

Uch bosqichli metodik yondashuv quyidagi jadvalda umumlashtiriladi.

1-jadval. Kichik hikoyalar asosida tashkil etiladigan ta'limiy faoliyat

Bosqich	Asosiy faoliyat	Rivojlantiriladigan ko'nikma
O'qishdan oldin	Sarlavha va rasmlar asosida taxmin qilish, tayanch so'zlarni o'rganish	Mavjud bilimlarni faollashtirish, lug'at
O'qish jarayonida	Matnni o'qish, tinglash, savollarga javob berish, voqealarni tartiblash	O'qish, tinglash, mazmunni anglash
O'qishdan keyin	Qayta hikoyalash, munozara, rolli ijro, yangi yakun yaratish	Gapirish, yozish, ijodiy fikrlash

Mazkur bosqichlar qat'iy va o'zgarmas shaklga ega emas. O'qituvchi dars maqsadi, o'quvchilar darajasi va ajratilgan vaqtga qarab topshiriqlarni moslashtirishi mumkin.

Kichik hikoyalardan foydalanishda interfaol metodlarning ahamiyati

Hikoyalarni interfaol metodlar bilan uyg'unlashtirish ta'lim oluvchining darsdagi ishtirokini kuchaytiradi. Jumladan, "Story Mapping" metodi orqali o'quvchilar hikoyaning asosiy tarkibiy qismlarini qahramon, joy, muammo, voqealar rivoji va yakunni sxematik tarzda ifodalaydilar. Bu usul matn tuzilishini anglash va mazmunni tizimlashtirishga yordam beradi.

"Role-play" metodi asosida o'quvchilar hikoya qahramonlari rollarini ijro etadilar. Bunda ular tayyor matnni takrorlash bilan cheklanmay, qahramonlarning munosabati va vaziyatga qarab yangi dialoglar ham yaratishlari mumkin.

"Predict the Ending" usulida hikoyaning yakuniy qismi vaqtincha berkitiladi. O'quvchilar voqealar rivojiga asoslanib, turli yakunlarni taklif etadilar va o'z

taxminlarini dalillaydilar. Bu usul mantiqiy fikrlash, modal birliklardan foydalanish va og‘zaki nutqni rivojlantiradi.

“Retelling from Another Perspective” usulida hikoya boshqa qahramon nuqtayi nazaridan qayta bayon qilinadi. Masalan, voqeani bosh qahramon emas, balki uning do‘sti yoki kuzatuvchisi nomidan hikoya qilish topshiriladi. Natijada o‘quvchi olmoshlar, zamon shakllari va nutq uslubidagi o‘zgarishlarga e‘tibor qaratadi.

“Collaborative Storytelling” metodida o‘quvchilar kichik guruhlariga bo‘linib, navbat bilan hikoya davom ettiradilar. Har bir ishtirokchi avvalgi jumлага mazmunan mos yangi jumla qo‘shadi. Bu jarayon muloqot, tinglash, hamkorlik va grammatik izchillikni talab etadi.

Ushbu metodlarning muhim jihati shundaki, ular o‘quvchini tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki til materialidan foydalanib, mustaqil mazmun yaratuvchi faol ishtirokchiga aylantiradi.

Kichik hikoyalarning tarbiyaviy va madaniyatlararo ahamiyati

Xorijiy tilni o‘rganish faqat lingvistik bilimlarni egallash jarayoni emas, balki boshqa xalqning dunyoqarashi, qadriyatlari, urf-odatlar va ijtimoiy munosabatlarini anglash vositasi hamdir. Shu jihatdan kichik hikoyalar madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirishda muhim o‘rin tutadi.

Turli xalqlarning kundalik hayoti, oilaviy munosabatlari, bayramlari, do‘stlik va hamjihatlik haqidagi hikoyalari o‘quvchilarga o‘zga madaniyatni matn orqali anglash imkonini beradi. O‘quvchilar hikoyadagi vaziyatlarni o‘z jamiyatidagi qadriyatlar bilan taqqoslab, o‘xshash va farqli jihatlarni aniqlaydilar.

Bunday taqqoslash jarayonida hurmat, bag‘rikenglik, o‘zaro tushunish va madaniy xilma-xillikka ijobiy munosabat shakllanadi. Shu bilan birga, hikoyalar orqali halollik, mehr-oqibat, tabiatni asrash, mas‘uliyat, mehnatsevarlik va insonparvarlik kabi umuminsoniy qadriyatlarni singdirish mumkin.

Hikoya asosidagi ta‘lim samaradorligini baholash

Kichik hikoyalar bilan ishlash natijasini baholashda faqat matnni tarjima qilish yoki savollarga to‘g‘ri javob berish ko‘rsatkichlari bilan cheklanmaslik lozim. Baholash o‘quvchining matnni tushunishi, til birliklarini qo‘llashi va mazmunni mustaqil ifodalash qobiliyatini ham qamrab olishi kerak.

Bunda quyidagi mezonlardan foydalanish tavsiya etiladi:

Mazmunni anglash: hikoyaning asosiy g‘oyasi va muhim tafsilotlarini aniqlay olish.

Leksik kompetensiya: yangi so‘zlarni o‘rinli qo‘llash va ularning kontekstual ma‘nosini tushuntirish.

Grammatik to‘g‘rilik: o‘rganilgan grammatik shakllardan nutqda foydalanish.

Nutqiy izchillik: voqealarni mantiqiy ketma-ketlikda bayon etish.

Kommunikativ faollik: savol berish, javob qaytarish va munozarada ishtirok etish.

Ijodkorlik: hikoyaga yangi yakun yaratish yoki muqobil voqealar rivojini taklif qilish.

Baholash jarayonida shakllantiruvchi baholashdan foydalanish ham maqsadga muvofiq. O'qituvchi o'quvchining xatolarini faqat qayd etish bilan cheklanmasdan, ularni to'g'rilash yo'llarini ko'rsatishi, muvaffaqiyatli jihatlarini ta'kidlashi va keyingi faoliyat uchun aniq tavsiyalar berishi kerak.

XULOSA

Xorijiy tillarni o'qitishda kichik hikoyalardan foydalanish til materialini mazmunli, izchil va kommunikativ vaziyatlarda o'zlashtirishga xizmat qiluvchi samarali pedagogik yondashuvlardan biridir. Ularning ta'limiy imkoniyati, avvalo, tilning leksik, grammatik, fonetik va kommunikativ jihatlarini yagona mazmunli muhitda birlashtira olishida namoyon bo'ladi. Demak, kichik hikoyalar o'quvchilarning lug'at boyligini kengaytirish va grammatik birliklarni tabiiy kontekstda o'zlashtirish uchun qulay sharoit yaratadi. So'z va grammatik shakllarning voqea mazmuni bilan bog'liq holda berilishi ularning ma'nosini anglash hamda nutqda qo'llash imkoniyatini oshiradi. Hikoya asosidagi topshiriqlar tinglab tushunish, o'qish, gapirish va yozish ko'nikmalarini integratsiyalash imkonini beradi. Bunda o'quvchi bir matn doirasida turli nutqiy faoliyatlarni amalga oshirib, til bilimlarini amaliy jihatdan mustahkamlaydi. Qayta hikoyalash, rol ijro, muqobil yakun yaratish, munozara va guruh hikoya tuzish kabi metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va kommunikativ faolligini rivojlantiradi. Hikoyalarni tanlashda o'quvchilarning til darajasi, yoshi, qiziqishlari, madaniy tajribasi va ta'lim maqsadlarini hisobga olish zarur. Matnning haddan tashqari murakkab yoki juda sodda bo'lishi uning didaktik imkoniyatlaridan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilishi mumkin. Hikoya asosidagi mashg'ulotlarning samaradorligi ularni darsning oldingi, asosiy va yakuniy bosqichlariga maqsadli ravishda tatbiq etishga bog'liq. Har bir bosqich uchun aniq vazifa belgilanishi o'quv faoliyatining izchilligini ta'minlaydi. Kichik hikoyalar lingvistik bilimlarni shakllantirish bilan bir qatorda, o'quvchilarning madaniyatlararo dunyoqarashi, axloqiy qarashlari va ijtimoiy muloqot madaniyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Umuman olganda, kichik hikoyalardan foydalanish xorijiy til ta'limini qoidalarni mexanik o'zlashtirishga asoslangan jarayondan mazmunni anglash, mustaqil fikrlash va real muloqotga yo'naltirilgan faoliyatga aylantirish imkonini beradi. Shu sababli ularni xorijiy til darslarining mazmuni va metodik tizimiga maqsadli, izchil hamda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda joriy etish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Krashen, S. D. (1982). Principles and Practice in Second Language Acquisition. Oxford: Pergamon Press.
2. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
3. Wright, A. (1995). Storytelling with Children. Oxford: Oxford University Press.
4. Cameron, L. (2001). Teaching Languages to Young Learners. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Ellis, G., & Brewster, J. (2014). Tell it Again! The Storytelling Handbook for Primary English Language Teachers. 3rd ed. British Council.
6. Anderson, J. R. (1995). Cognitive Psychology and Its Implications. 4th ed. New York: W. H. Freeman.
7. The effects of oral narrative interventions on second language learning: A systematic review and meta-analysis. (2025). System. Jones, R. E. (2001). A consciousness-raising approach to the teaching of conversational storytelling skills. ELT Journal, 55(2), 155–163. <https://doi.org/10.1093/elt/55.2.155>
8. Krashen, S. D. (1981). The “fundamental pedagogical principle” in second language teaching. Studia Linguistica, 35(1–2), 50–70. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9582.1981.tb00701.x>
9. Nation, I. S. P. (2001). Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge: Cambridge University Press.